

Lokalne polityki senioralne, czyli jak systemowo podejść do rozwiązywania problemów osób starszych.

Dobre praktyki na przykładzie
Dębna, Sławna i Wałcza

Sławomir Doburzyński
Instytut Studiów Regionalnych

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

PFSP POLSKA FUNDACJA
SPOŁECZEŃSTWA
PRZEDSIĘBIORCZEGO

**RADY
SENIORÓW** profesjonalne
i zaangażowane

Projekt „Profesjonalne i zaangażowane Rady Seniorów” realizowany
jest z dotacji programu **Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy**,
finansowanego z Funduszy EOG.

Świat, w którym żyjemy

Szybki, niesterowalny przepływ kapitału

Poszukiwanie i kreowanie nowych rynków

Potrzeba nowego zdefiniowania i odbudowy konkurencyjności Europy

Nowy model społeczeństwa, jego hierarchii, modeli życia

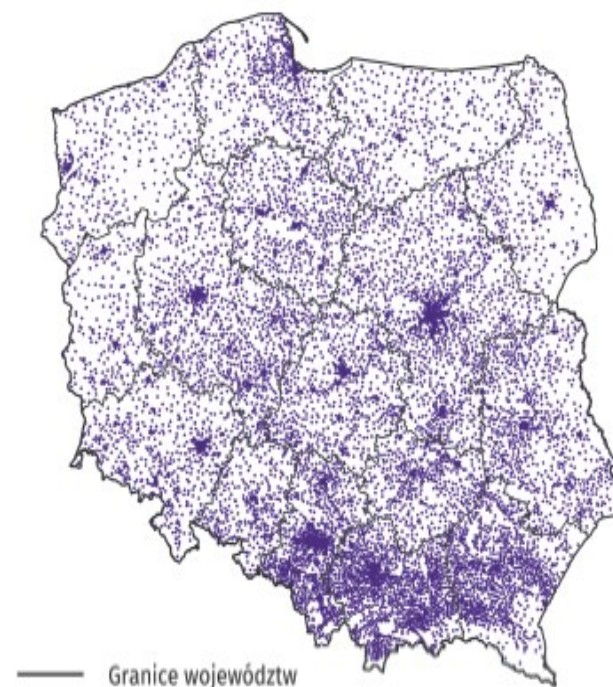
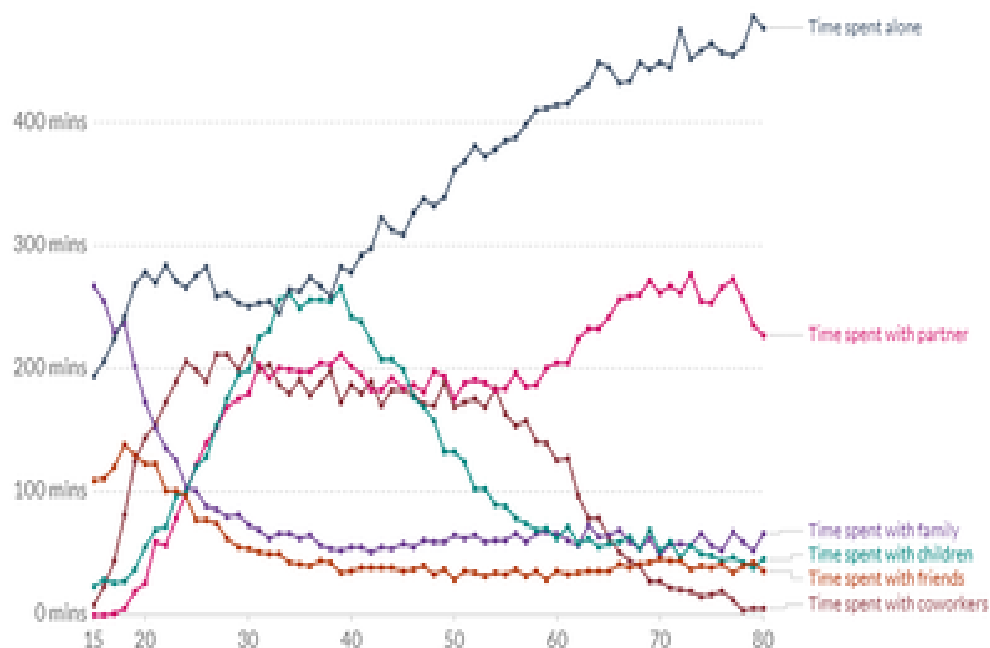
Przyrost czynników niestabilności

Źródło: money.pl

Trwałe elementy i zmienność relacji

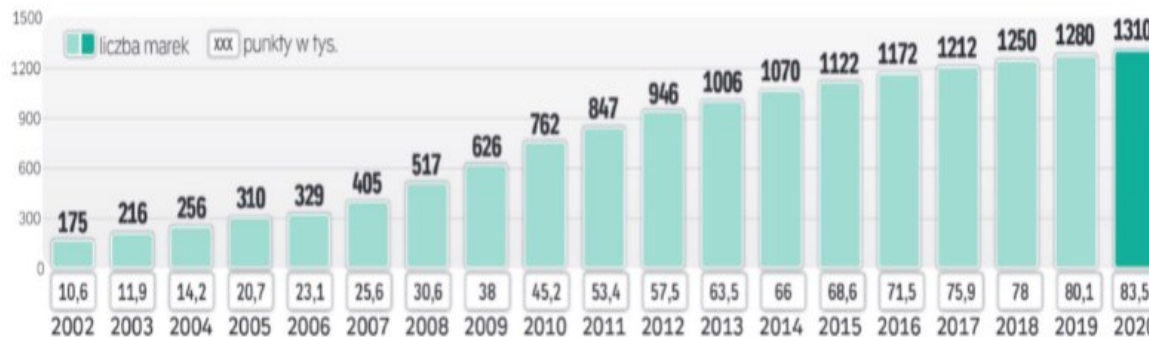
Z kim ludzie spędzają czas?

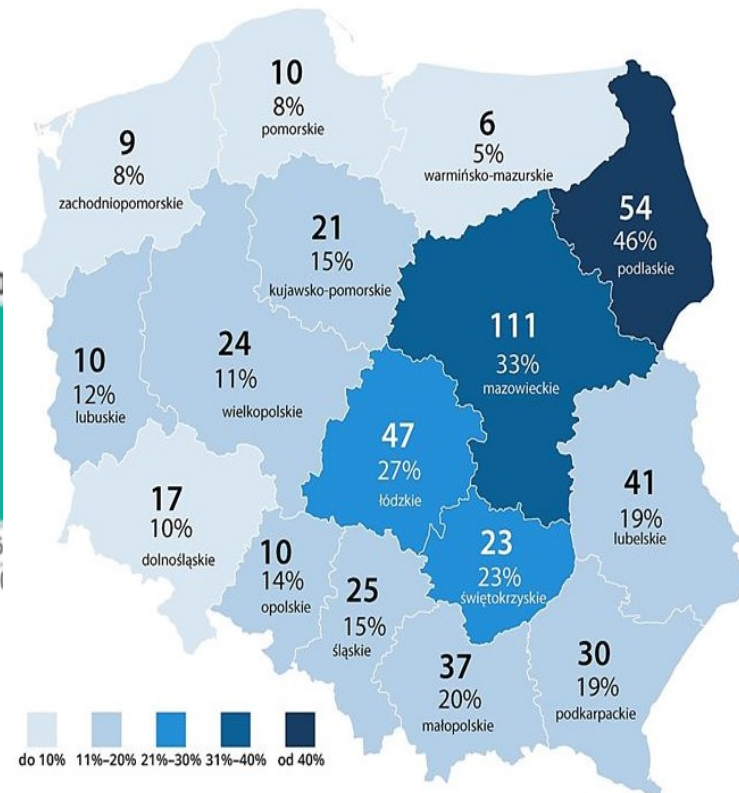
Rozmieszczenie szkół podstawowych w 2016 r.

W przeciągu między XIX i XXI wiekiem

- dostępność komunikacyjna obszaru i poszczególnych miejscowości
- możliwość prowadzenia biznesu, przedsiębiorczość i aktywność ekonomiczna mieszkańców
- organizacja edukacji i opieki zdrowotnej

Rozwój polskiego rynku franczyzowego 2002 - 2020

Gminy niezapewniające usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania

Świat, w którym żyjemy

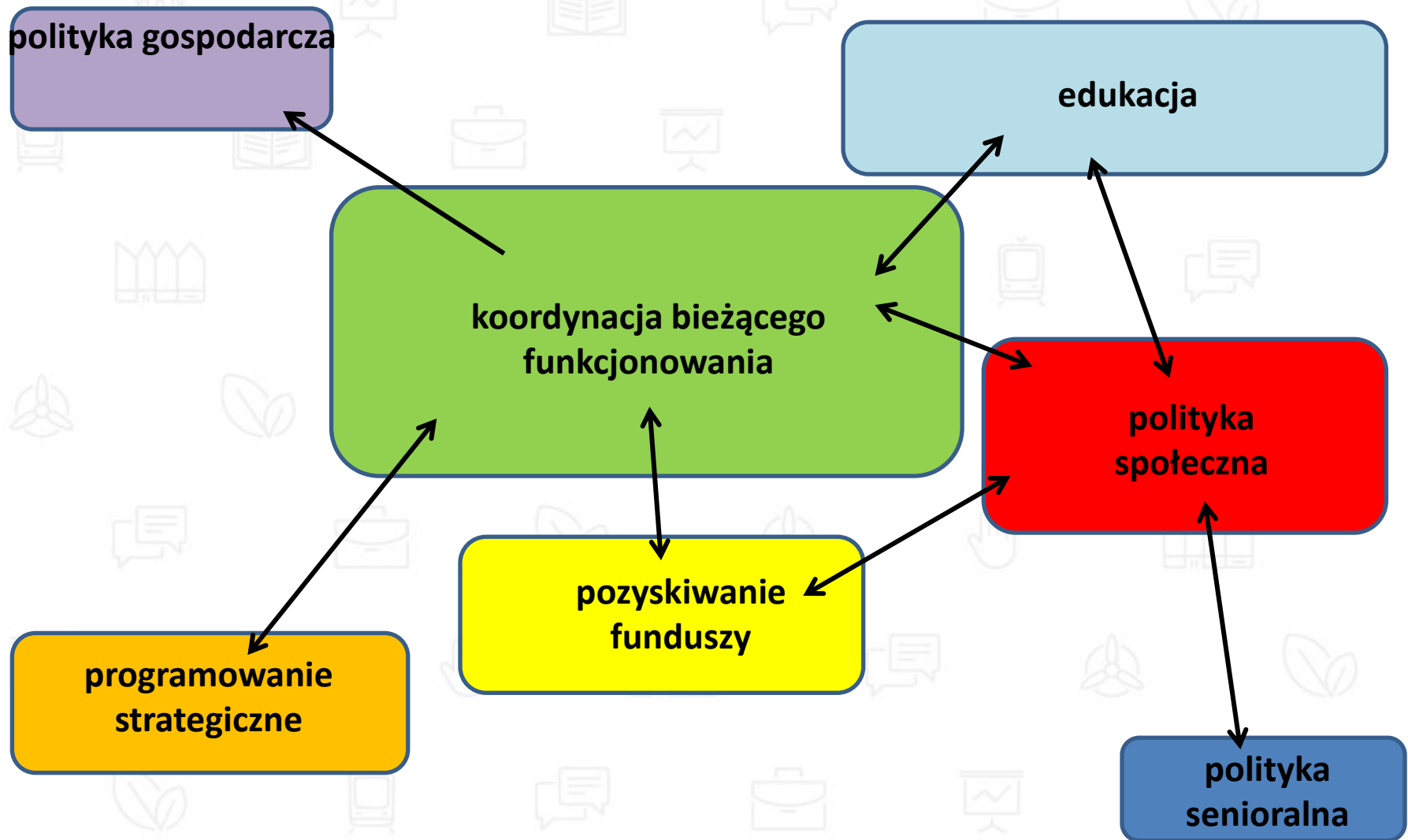

Między administrowaniem a programowaniem rozwoju

W poszukiwaniu koherencji systemu

Samorząd lokalny jako środowisko programowania strategicznego – stan obecny i oczekiwany

Teza słabsza:

Tylko obszary zdolne do zagospodarowania i wykorzystania potencjału współpracy będą zdolne poradzić sobie z rywalizacją o mieszkańców, kapitał, jakość życia

Teza mocniejsza:

Trwa dekada kluczowa, która albo zostanie wykorzystana jako szansa na przeprowadzenie zmiany i racjonalizację polityki rozwoju, albo zapóźnienia cywilizacyjne zostaną utrwalone i pogłębione

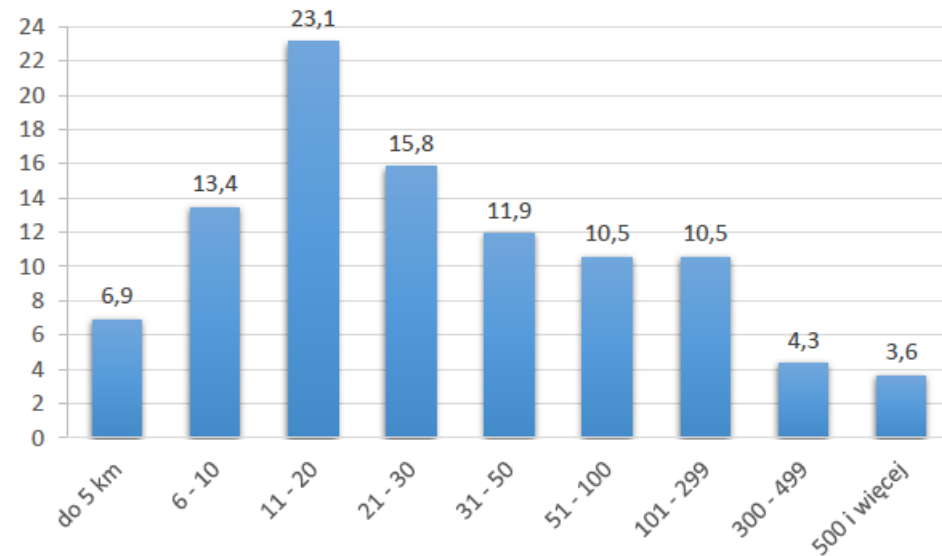

Wyzwanie większe niż gmina

Sieć połączeń dobowych w Europie

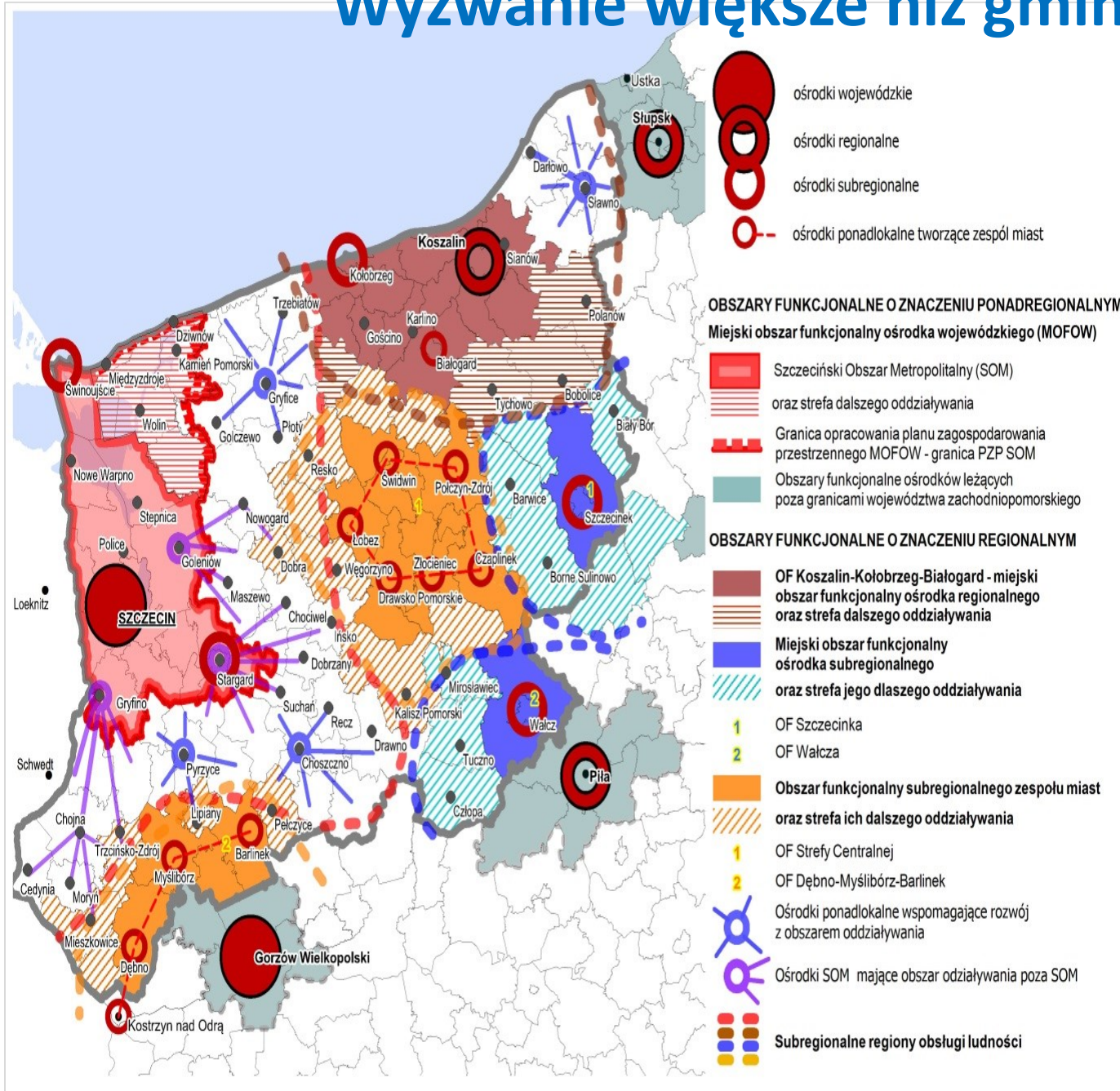
Struktura rocznych przebiegów samochodów osobowych w podziale na strefy odległości

Źródło: Badanie pilotażowe zachowań komunikacyjnych ludności w Polsce

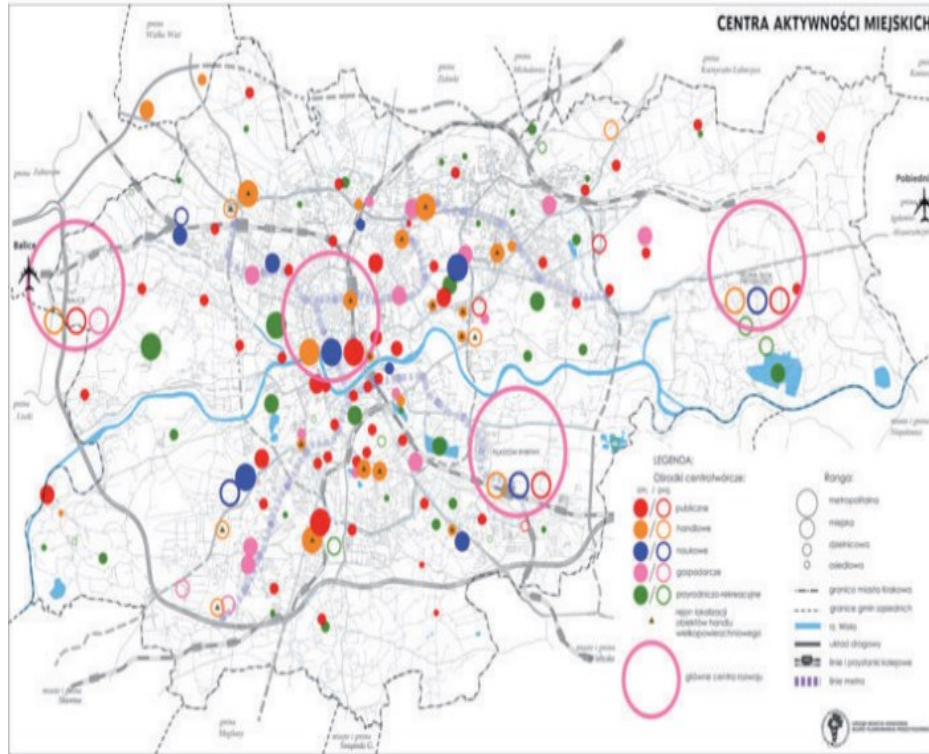
Źródło: Terytorialny wymiar rozwoju - Polska z perspektywy badań ESPON

Wyzwanie większe niż gmina

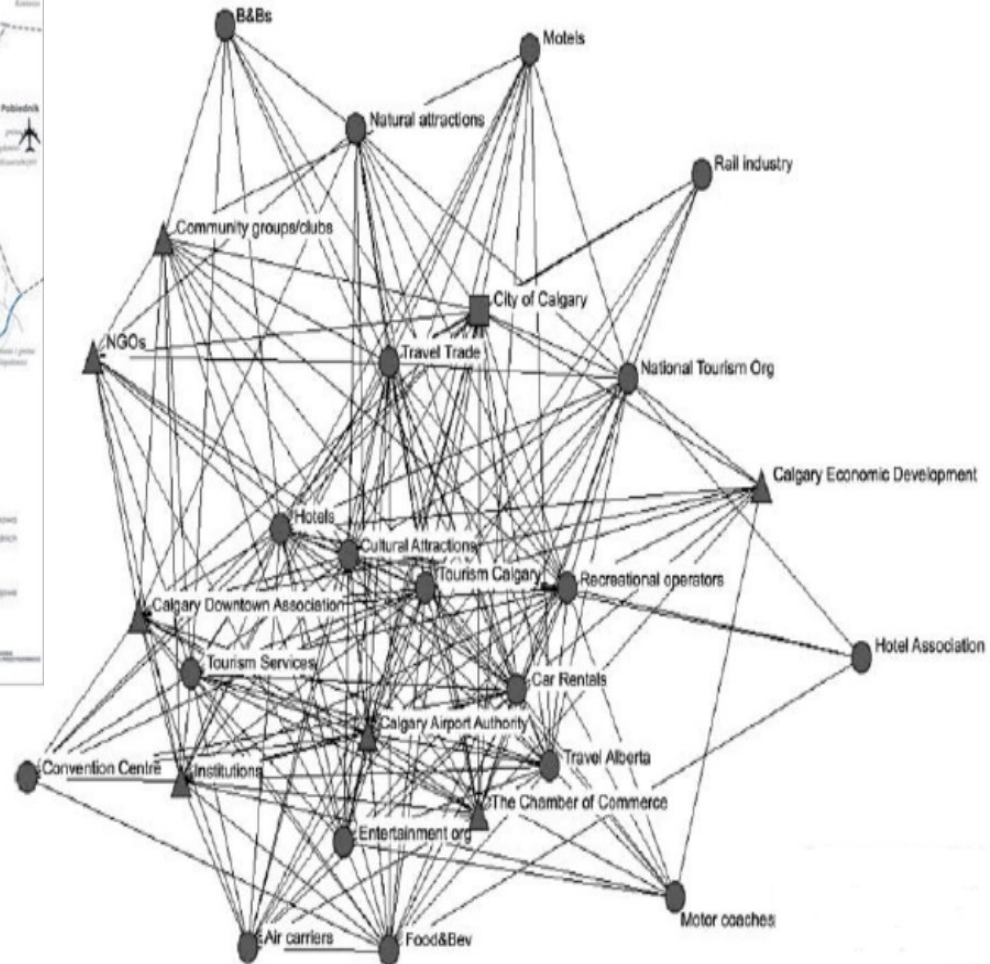

Obszary funkcjonalne w województwie zachodniopomorskim

Wyzwanie większe niż gmina

Lokalizacja centrów aktywności miejskich w Krakowie

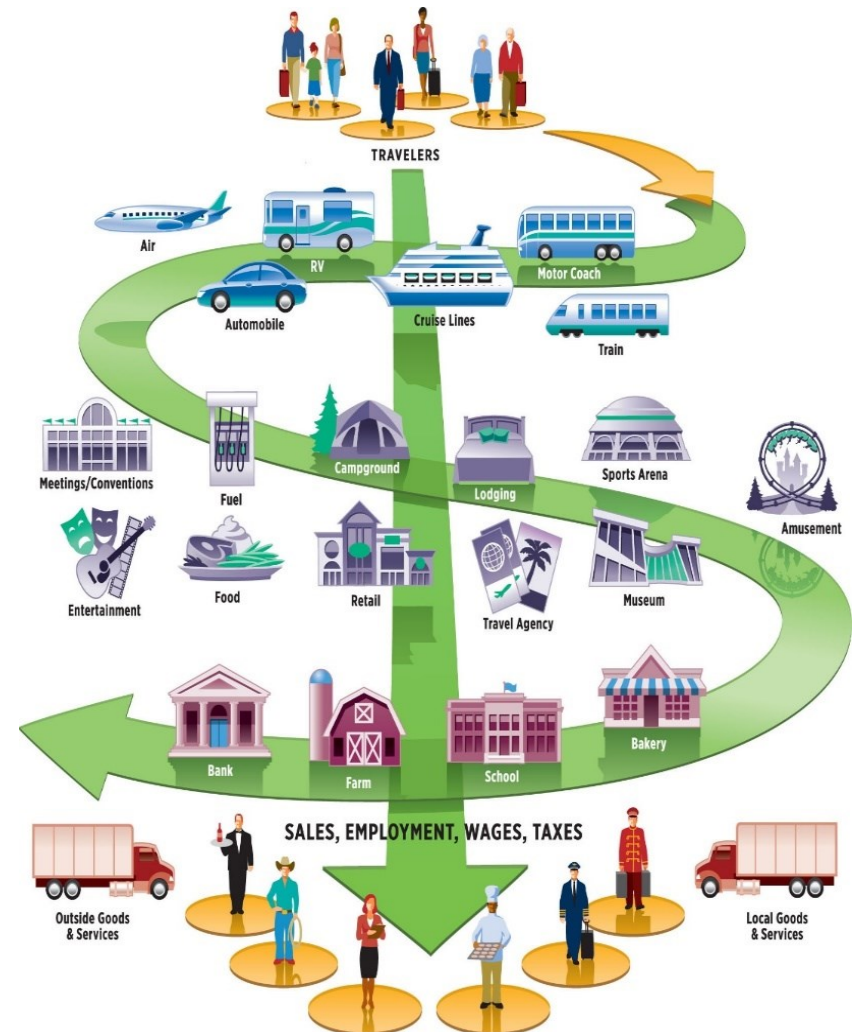

Schemat powiązań interesariuszy turystyki miejskiej w Calgary

Wyzwanie większe niż gmina

Z czasem znaczenie obszarów funkcjonalnych będzie tylko rosnąć

- Nowy model ucznia, mieszkańca, turysty, przedsiębiorcy
- Potrzeba rozwoju, utrzymania i regeneracji infrastruktury
- Presja korporacyjno – technologiczna na środowiska lokalne

Istota dylematu

Rozwiązywać problemy rodem z XIX wieku, czy budować świat na miarę dziś i jutra?

Bazować na zasobach własnych,
czy angażować kapitał, rozwiązania, kontakty i impulsy z zewnątrz?

Uwarunkowania efektywnego zarządzania rozwojem

STAGNACJA

EKSPANSJA

KLIENTELIZM

Uwarunkowania efektywnego zarządzania polityką lokalną

	STAGNACJA	KLIENTELIZM	EKSPANSJA
KOMPETENCJE	brak inicjatywy prawodawczej i organizacyjnej	formalizacja i centralizacja procesu	formułowanie polityki, kreowanie rozwiązań formalnych i organizacyjnych
FINANSE	koncentracja na publicznym finansowaniu inwestycji i zarządzania infrastrukturą	uzależnienie od źródeł finansowania kosztem funkcjonalności i powiązań zewnętrznych	angażowanie lokalnych środowisk, sieci współpracy i zewnętrznego kapitału
WSPÓŁPRACA	koncentracja na zachowaniu stanu posiadania i stabilności finansowania	nowe formy systemu patrymonialnego w rozwoju infrastruktury i produktów turystycznych	redefinicja władztwa, rozwój instrumentów zarządzania sieciowego
ZARZĄDZANIE	rozproszenie władztwa, dominacja formalnych struktur i trybów działania, koncentracja na publicznych źródłach finansowania	koncentracja na źródłach finansowania, postępująca prywatyzacja przestrzeni i form uprawiania turystyki	koncentracja na funkcjach użytkowych i potrzebach klientów, profesjonalizacja, wzbogacanie przestrzeni publicznej

O świadomość strategiczną

Pytania budujące świadomość istnienia obszaru i programowania rozwoju

- gdzie koncentruje się społeczność, jej zasoby, aktywność, potrzeby?
- jak i w jakich obszarach wspierać tych, którzy żyją poza centrum i na peryferiach?
- jaka jest rzeczywista skala i zasięg procesów i problemów?
- co i kto może być/jest zasobem?
- jak mnożyć i dynamizować relacje i powiązania?

O świadomość strategiczną

obserwacja / orientacja / decyzja / działanie

O te same cele

Tradycyjne planowanie strategiczne

- zyskanie przewagi informacyjnej
- przyspieszenie cyklu dowodzenia
- osiągnięcie szybkości ruchu i precyzji rażenia
- zyskanie przewagi pozycyjnej i kinetycznej

Rozwój polityk senioralnych

- powiązanie informacji i działania
- osiągnięcie efektywności działania
- zachowanie zasobów ludzkich

Kluczowa fraza dla polityki senioralnej

innowacyjność

stabilność

zdolność dostosowania się

nowa przewaga

Kluczowa fraza dla polityki senioralnej

Kapitał materialny:

- Gospodarka
- Społeczeństwo informatyczne

Infrastruktura:

- Transport
- Energetyka
- Turystyka

**JAKOŚĆ
ŻYCIA**

Kapitał ludzki i społeczny:

- Kultura
- Zdrowie
- Edukacja
- Spójność społeczna
- Rynek pracy

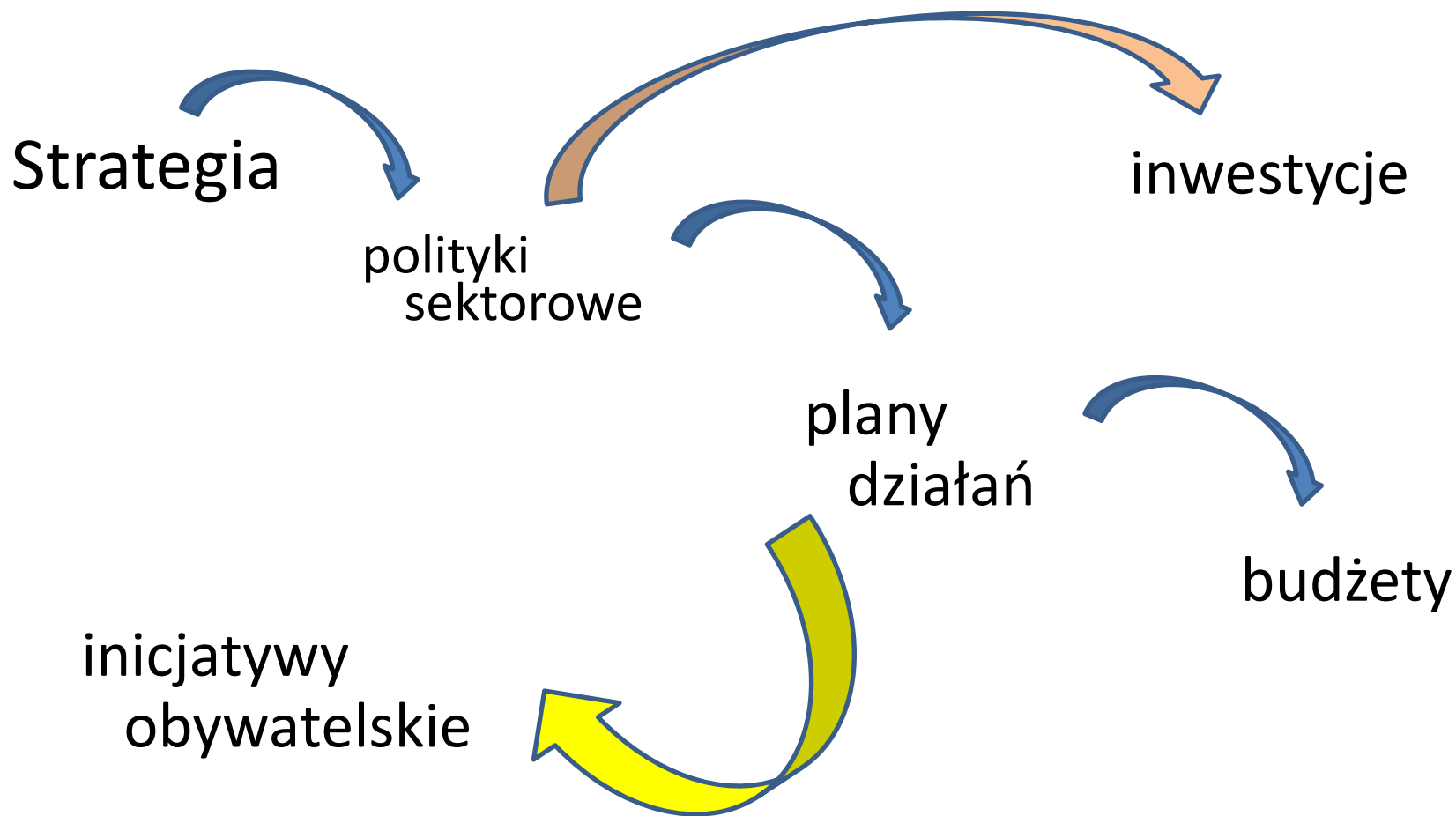
Przestrzeń:

- Ochrona środowiska
- Polityka zagraniczna i międzynarodowa
- Obszary wiejskie

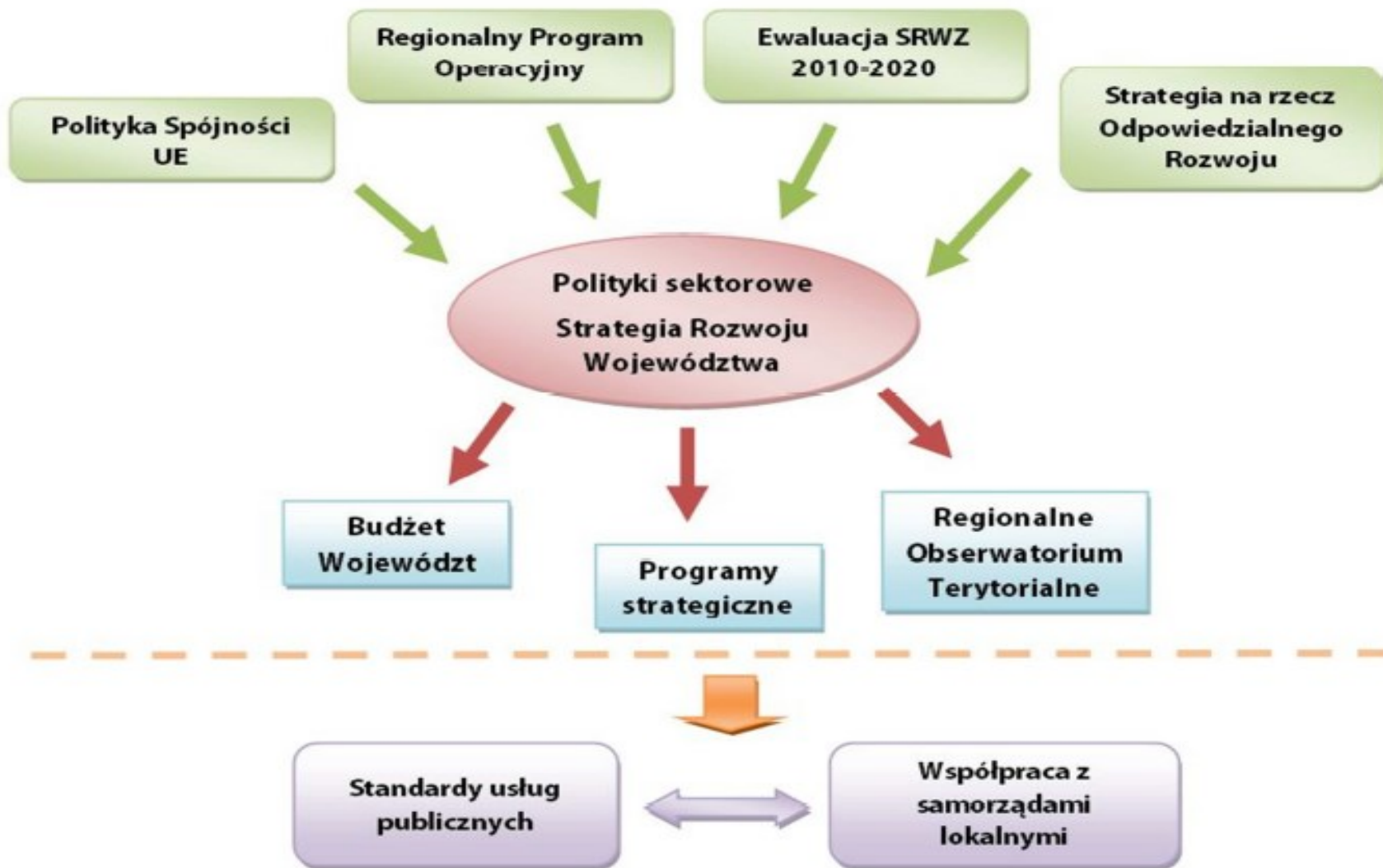
Przestrzenie rozwoju dla lokalnej społeczności

- [] infrastruktura
- [] kapitał ludzki
- [] kapitał społeczny
- [] środowisko naturalne
- [] turystyka
- [] gospodarka
- [] przedsiębiorczość
- [] kultura
- [] technologia
- [] usługi publiczne
- [] jakość życia

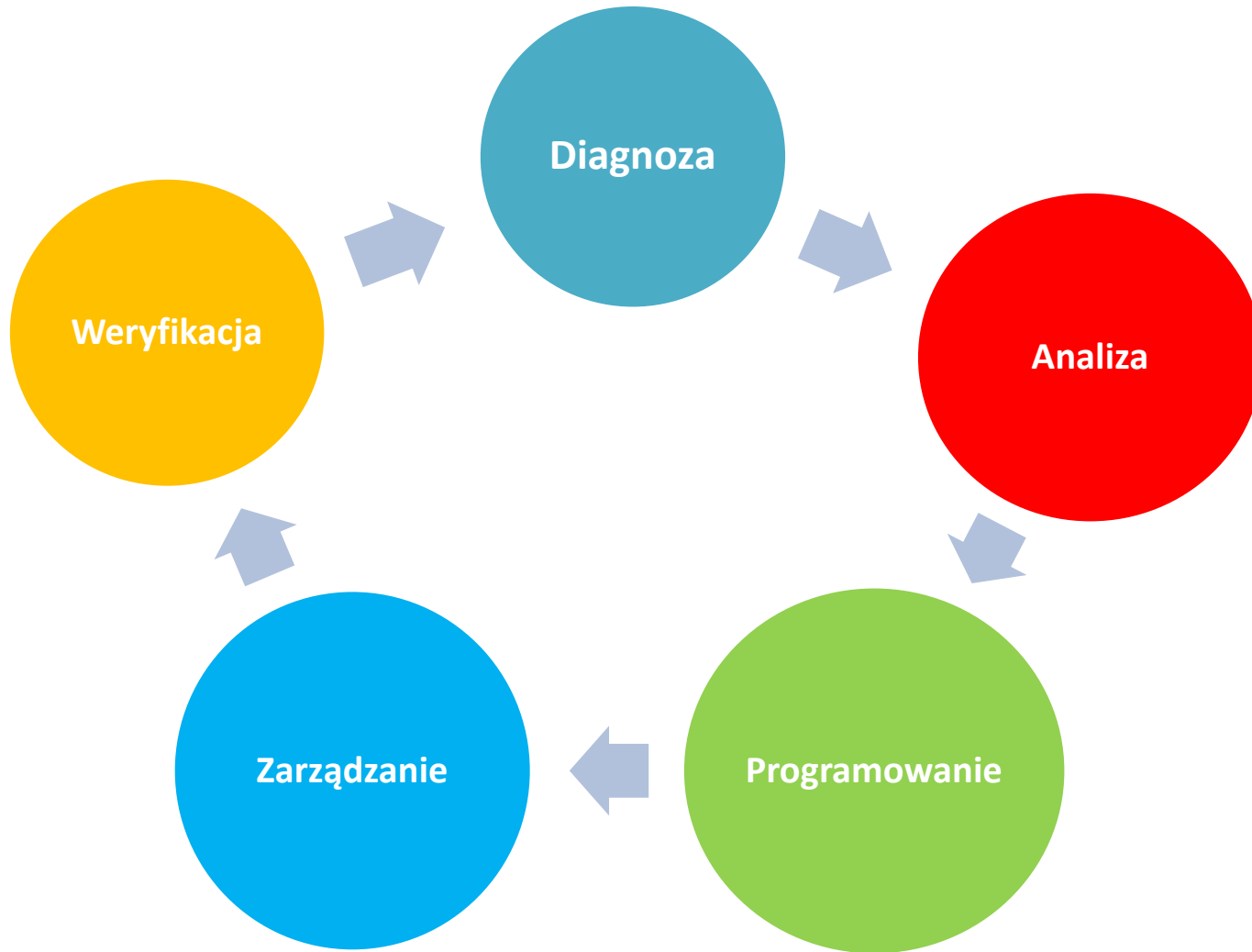
Efektywne zarządzanie rozwojem obszaru

Strategia i polityki sektorowe w ramach Zachodniopomorskiego Modelu programowania Rozwoju

Polityka senioralna - technologia

Porozmawiajmy o polityce senioralnej dla gminy

Czy tworzymy lub możemy tworzyć środowisko dla tak życia i rozwoju seniorów?

Jakich danych, wiedzy i kompetencji potrzebujemy, aby skutecznie nim zarządzać?

Jak uzyskać równowagę pomiędzy rynkiem, samorządem i indywidualną aktywnością?

Kto ma za to wszystko zapłacić?

Plan działania

- przeprowadzenie wywiadów i ankiet "w terenie"
- analiza stanu (w trybie rejestracji obserwacji i wniosków płynących z prowadzonych dotychczas działań),
- mapowanie potrzeb i aktywności seniorów,
- sformułowanie wstępnych wniosków płynących z przebiegu rozpoznania środowiska,
- spotkania i dyskusje nad rozwojem społeczności lokalnej,
- zdefiniowanie priorytetów rozwojowych,
- sformułowanie wizji gminy jako obszaru realizacji polityki senioralnej,
- zdefiniowanie celów polityki senioralnej,
- wdrożenie systemu monitoringu,
- wypełnienie zapisów polityki poprzez wypracowanie wstępnych koncepcji projektów, programów, inicjatyw na rzecz seniorów.

Struktura dokumentu

- Wyciąg z diagnozy stanu – kluczowe wnioski
- Uwarunkowania wdrożenia i funkcjonowania polityki
- Logika interwencji
- Scenariusze
- Wizja
- Cele interwencji
- Wskaźniki realizacji polityki
- System zarządzania realizacją polityki

Analiza stanu

Co wiemy o seniorach i relacjach w środowisku lokalnym?

Ulice	Ogółem	Kobiety 60+	Mężczyźni 60+	Seniorzy ogółem	Odsetek seniorów	Odsetek senierek wśród mieszkańców	Odsetek seniorów wśród mieszkańców	Odsetek kobiet wśród seniorów	Odsetek mężczyzn wśród seniorów
MIASTO	12645	2119	1400	3519	27,83	16,76	11,07	60,22	39,78
LUDWIKA WARYŃSKIEGO	1384	330	207	537	38,80	23,84	14,96	61,45	38,55
JULIUSZA SŁOWACKIEGO	741	141	91	232	31,31	19,03	12,28	60,78	39,22
JANA PAWŁA II	602	150	77	227	37,71	24,92	12,79	66,08	33,92
ADAMA MICKIEWICZA	550	101	57	158	28,73	18,36	10,36	63,92	36,08
TADEUSZA KOŚCIUSZKI	535	84	67	151	28,22	15,70	12,52	55,63	44,37
BOHATERÓW WRZEŚNIA	372	75	46	121	32,53	20,16	12,37	61,98	38,02
MARSZ. J. PIŁSUDSKIEGO	359	55	33	88	24,51	15,32	9,19	62,50	37,50
CHOJEŃSKA	350	53	38	91	26,00	15,14	10,86	58,24	41,76
BOLESŁAWA CHROBREGO	327	45	27	72	22,02	13,76	8,26	62,50	37,50
PIASTA	304	74	41	115	37,83	24,34	13,49	64,35	35,65
WOJSKA POLSKIEGO	275	44	30	74	26,91	16,00	10,91	59,46	40,54
RACŁAWICKA	248	34	22	56	22,58	13,71	8,87	60,71	39,29
GRUNWALDZKA	227	44	28	72	31,72	19,38	12,33	61,11	38,89
OFIAR KATYNIA	216	31	26	57	26,39	14,35	12,04	54,39	45,61
ZIELONA	215	24	18	42	19,53	11,16	8,37	57,14	42,86
I ARMII	208	23	27	50	24,04	11,06	12,98	46,00	54,00

Problemy w życiu seniorów

	SUMA	I	II	III	IV
problemy z transportem publicznym	131	97	27	6	1
trudny dostęp do lekarza	40	18	17	5	
nieprzyjazna infrastruktura	25	11	11	1	2
brak ścieżek rowerowych	14	9	2	2	1
sytuacja ekonomiczna	12	2	5	2	3
brak miejsc spotkań	11	2	7		2
samotność	8	8			
brak oferty kulturalno - oświatowej	8		2	5	1
brak toalet	7	4		3	
brak zajęć	7	1	3	3	
brak ławek	7	2	3	1	1
brak zainteresowania seniorami na wsi	6	1	2	3	
brak oferty kawiarnianej	6		2	3	1
brak spotkań	5	3	1	1	
trudności z cyfryzacją	5	3		1	1
opieka zdrowotna	4	1	1	2	
stan bezpieczeństwa	3	1	1	1	
brak dostępu do internetu na wsi	3	2	1		
brak centrum aktywności seniorów	3		2		1

Różne strony życia

	Ocena warsztatowa		Dobre strony	Problemy	Postulaty
Bezpieczeństwo	ŚREDNIO /ŹLE	ŚREDNIO	cisza i spokój – 11; bezpieczeństwo - 1	stan bezpieczeństwa - 3	asystencja, doradztwo – 9; bezpieczeństwo – 5; pokonanie barier architektonicznych - 5
Kultura, duchowość	DOBRZE	DOBRZE	oferta kulturalna – 20 (4.); Uniwersytet Trzeciego Wieku – 23 (3.)	brak oferty kulturalno – oświatowej – 8 (8.)	wyjazdy, kontakt z kulturą – 21 (2.); pogadanki, kursy, szkolenia – 8; budowa muszli koncertowej - 4
Komunikacja	ŹLE	ŹLE		problemy z transportem publicznym – 131 (1.); brak ścieżek rowerowych – 14 (4.)	poprawa transportu publicznego – 45 (1.)

Strategia i polityka jako sztuka wyboru

	Najważniejsze	Nazwa	Istotne
Seniorzy	Uniwersytet III Wieku spotkania towarzyskie	Wolontariat - samopomoc spotkania	szkolenia, kursy nowotaty
Samorząd	Komunikacja opieka zdrowotna bariery architektoniczne	bezpieczeństwo	
Społeczeństwo	rekreacja	kultura	
Institucje	bariery architektoniczne	bezpieczeństwo	
Administracja Państwa	Komunikacja opieka zdrowotna	renty - e	

	NAJWAŻNIEJSZE	HAJNE	ISTOTNE
SENIORZY		USŁUGI I WOLONTARIAT W INNYCH INSTYTUCJACH	ORGANIZACJA CZASU WOLNEGO
SAMORZĄD	TRANSPORT PKP, PKS, BUS INFRASTRUKTURA	OFERTA KULTURALNA	INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA
SPÓŁCZEŃSTWO	WOLONTARIAT POMOC - ZŁOTA RĘKA	REKREACJA	KOBIARENKA POMOC SĄSIEDZKA
INSTYTUCJE	Kościół EDUKACJA MŁ. SZKOLNEJ W KIERUNKU SENIOREŃ KRAJOWOŚĆ NA POTRZEBY STARSZYCH LUDZI	POWSTANIE DOMU SENIORA ZAJĘCIA, KURSY, SZKOLENIA	BIBLIOTEKA TEATR, KINO, MUZEUM
ADMINISTRACJA PAŃSTWA	EMERYTURY ST. ZDROWIA	BEZPIECZEŃSTWO	

Strategia vs. taktyka

Perspektywa strategiczna

Utrzymanie populacji
w pożądanej liczbie,
stanie zdrowia oraz sytuacji
ekonomicznej

Perspektywa taktyczna

- jakość życia
- efektywność instytucji
- funkcjonowanie infrastruktury
- uruchomienie ludzkiej energii

Wizja jako fundament myślenia o teraźniejszości i przyszłości

- Określenie stanu POŻĄDANEGO
- Działania i instrumenty zarządzania jako droga realizacji wizji

Wizja

Seniorzy w gminie są ważnym, aktywnym i uwzględnionym w działaniach rozwojowych samorządu środowiskiem, stanowiącym podmiot i przedmiot polityki senioralnej. Jest ona integralnym elementem systemem zarządzania rozwojem gminy, uwzględnianym w procesach inwestycyjnych, planowaniu budżetowym i formułowaniu wizji rozwoju.

Społeczność lokalna dąży do systematycznej poprawy życia ogółu populacji seniorów, przy uwzględnieniu zróżnicowania ich potrzeb, możliwości udziału w życiu publicznym, zmieniających się uwarunkowaniach ekonomicznych, technologicznych i organizacyjnych.

Seniorzy w pełni i swobodnie korzystają z dostępności wysokiej jakości usług publicznych, w tym tworzonych i rozwijanych z myślą o nich. Niwelowane są ograniczenia wykluczające z tego udziału mieszkańców mniejszych miejscowości, osoby samotne, chore i niemobilne. Poszczególne aspekty życia gminy podlegają systemowej weryfikacji pod kątem związku z jakością życia seniorów.

Cele interwencji

- Podniesienie standardu opieki medycznej
- Niwelowanie barier architektonicznych
- Zwiększenie dostępności usług publicznych i wsparcia dla seniorów spoza miasta
- Usprawnienie transportu publicznego i dostępności komunikacyjnej

Cele interwencji

Niwelowanie barier architektonicznych i urbanistycznych

Kluczowe kierunki działań:

- rozwój systemu komunikacji rowerowej – od sprzętu po ścieżki
- dostosowanie infrastruktury miejskiej do potrzeb seniorów
- realizacja audytu senioralnego przestrzeni miejskiej i niwelowanie podstawowych barier
- wdrażanie standardu dostępności obiektów

System zarządzania realizacją polityki

Cele sformułowane w polityce

Cel I

Cel II

Cel III

Lista

Lista

Lista

Dla każdego celu powstaje lista indykatorywna

(działania do realizacji w ramach celu)

1. Działanie a
2. Działanie b
3. Działanie c
-

Plan działań na rok 202....

Plan działań na rok 202....

Plan działań na rok 202....

Dla każdej listy indykatorywnej powstaje roczny plan działań

1. Działanie a w roku 202...
2. Działanie b w roku 202...
3. Działanie c w roku 202...
-

System zarządzania realizacją polityki

Lista wskaźników

- liczba osób objętych opieką geriatryczną
- liczba wolontariuszy włączonych w działania na rzecz seniorów
- odsetek populacji seniorów zaangażowanych w działania organizacji i instytucji
- liczba elementów małej infrastruktury miejskiej stanowiących wsparcie dla funkcjonowania seniorów
- udział budżetu senioralnego w ogóle wydatków budżetowych gminy

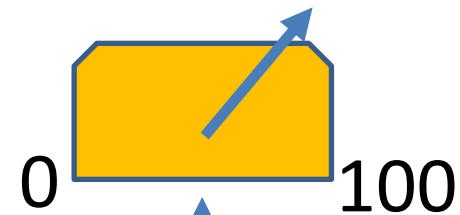
System zarządzania realizacją polityki

System ewaluacji polityki

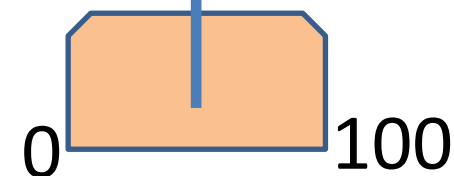
- audyt senioralny
- budżet senioralny/współczynnik wydatków senioralnych
- standardy senioralne
- informacja w ramach raportu o stanie gminy
- ewaluacja projektowa
- benchmarking – porównanie z efektami działań i systemów w innych gminach

Jaki jest poziom głównych czynników sukcesu?

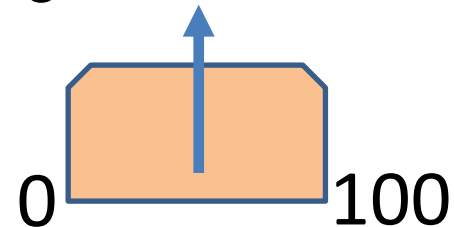
Presja otoczenia

Świadomość potrzeby

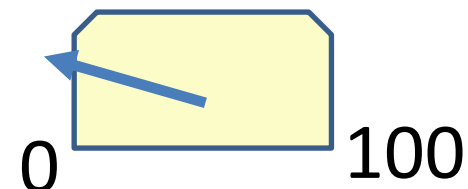
Przygotowanie teoretyczne i operacyjne

Zaangażowanie seniorów

Dynamika wewnętrzna

Czego uczą dotychczasowe prace?

Rady seniorów rosną
razem z polityką senioralną

Realizacja polityki
wzmacnia NGO

Czego uczą dotychczasowe prace?

struktury samorządu lokalnego

gminy w obrębie powiatu /
obszaru funkcjonalnego

podmioty społeczeństwa obywatelskiego

Budowanie pamięci instytucjonalnej dla podtrzymania polityki

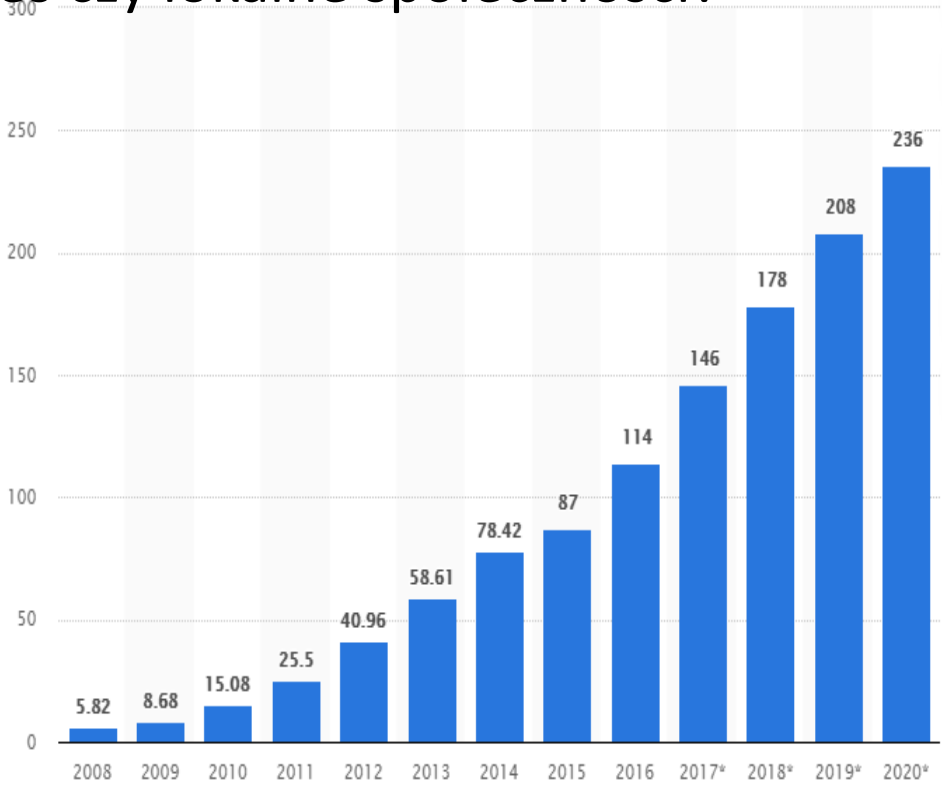
- zachowanie i wykorzystanie materiałów wytworzonych w ramach projektu
- powołanie rzecznika/rzecznictwa interesu seniorów
- wdrożenie i periodyzacja monitoringu i ewaluacji polityki senioralnej
- Integracja polityki senioralnej z systemem zarządzania rozwojem gminy
- udział w zarządzaniu obszarami funkcjonalnymi
- dalsze wzmocnianie rady seniorów
- udział w kolejnych projektach i inicjatywach na rzecz wzmocnienia zarządzania strukturalnego

Od rozbudowy infrastruktury do outsourcingu usług

Kto będzie dyktował warunki w procesie kształtowania i dystrybucji usług: biznes czy lokalne społeczności?

Zmiana ceny baterii litowo - ionowej

Wartość rynku chmury publicznej w latach 2008-2020 (w mld USD)

Docelowo – rozproszenie odpowiedzialności za rozwój

	lokalna administracja	społeczeństwo obywatelskie	biznes lokalny	biznes globalny
opieka zdrowotna				
rynek pracy				
energia, środowisko				
kultura, rozrywka				

Dziękuję za uwagę
i życzę powodzenia

Sławomir Doburzyński

Projekt „Profesjonalne i zaangażowane Rady Seniorów” realizowany jest z dotacji programu **Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy**, finansowanego z Funduszy EOG.